

Uznesenie Vedeckej rady Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.

Uznesenie č 5./ 2024

Vedecká rada ÚESA SAV, v. v. i. sa dňa 30.07.2024 online hlasovaním *per rollam* jendohlasne uzniesla PODPORIŤ všetky zaslané žiadosti doktorandiek a doktorandov o motivačné štipendium (K. Cichová, K. Baráčková, B. Serdžiuk).

Zapísal A. Belák: 30. 7. 2024

Overila:

30. 7. 2024

Príloha č. 1

1. Vývinové procesy a súčasné podoby tradičných obyčají *Developmental processes and current forms of traditional customs*

prof. PhDr. Zuzana Beňušková, CSc.

Základom práce bude výskum a analýza vybraného prvku (rodinného alebo výročného obyčaje), ktoré sú vnímané ako tradičné a v súčasnosti zaznamenávajú rast popularity. Tradičné javy budú skúmané na pozadí sociálnych, ekonomických, politických kontextov. Predmetom výskumu môže byť napr. komodifikácia svadobných rituálov, betlehemske obchôdzky, rituálne ohne, súťaživé podujatia založené na tradičných zručnostiach a pod.

The basis of the work will be research and analysis of a selected element (family or annual customs), which are perceived as traditional and are currently growing in popularity. Traditional phenomena will be examined against the background of social, economic and political contexts. The subject of research can be e.g. commodification of wedding rituals, Bethlehem rounds, ritual fires, competitive events based on traditional skills, etc.

FiF UK - Kultúry a náboženstvá sveta aj FSEV UK - Sociálna antropológia

2. Bariéry prístupu na trh práce pre etnické skupiny v sociálno-antropologickej perspektíve *Barriers to jobs for ethnic groups of population in social-anthropological perspective*

Mgr., Ing. Daniel Škobla, PhD.

Projekt skúma štrukturálne a inštitucionálne faktory, ktoré umožňujú alebo bránia Rómom a etnickým minoritám v prístupe na trh práce. Týmito môžu byť mocenské asymetrie, dominantná mocenská pozícia aktérov ako sú zamestnávateľia, predstavitelia obcí. Faktormi ktoré facilitujú môžu byť aj sociálne siete a sociálny a kultúrny kapitál minoritných skupín. Výskum je založený na empirických dátach z terénneho výskumu, z pozorovaní a z rozhovorov

The project examines the structural and institutional factors that can enable or prevent Roma or ethnic minorities from accessing jobs. These can be power asymmetries, the dominant position of actors such as employers, municipalities and the like. Factors that facilitate can also be social networks and the social, cultural capital of minority groups. The research is based on empirical data, obtained in fieldwork, observations and interviews.

FiF UK - Kultúry a náboženstvá sveta aj FSEV UK - Sociálna antropológia

3. Proces tvorby identity v období neistoty *The process of identity-making in times of uncertainty*

Mgr. Soňa Gyárfáš Lutherová, PhD.

V náročných časoch ľudia zaujímajú rozličné stratégie ako nakladať s pocitmi neistoty a zraniteľnosti vo svojej každodennosti. Mnohí/é sa vzťahujú do rodinného prostredia, alebo k ľuďom vo svojom širšom sociálnom okruhu. Predstava bezpečia sa spája aj s ideou domova – ako miesta, alebo príslušnosti ku komunite (rodine, susedstvu, špecifickej sociálnej skupine).

In demanding times, people have different strategies to cope with uncertainty and vulnerability in their everydayness. Many depend on family relationships or turn to people in their broader social circle. The idea of safety connects to the notion of home – be it a specific place or being part of a community (family, neighbourhood, particular social group). Belonging relates to identity-making as an ongoing process of (re)shaping selves.

FiF UK - Kultúry a náboženstvá sveta

4. Konštruovanie minulosti jednotlivca/rodiny/spoločnosti a audiovizuálne pramene v rodinných archívoch

Constructing the past of the individual/family/society and the audio-visual sources in the family archives

Mgr. Soňa Gyárfáš Lutherová, PhD.

Fotografie a videá ako súčasť rodinných archívov formujú spomienky jednotlivcov či sociálnych skupín (od rodiny až po spoločnosť). Projekt dizertácie sa zameriava na vzťah “malých” a “veľkých” naratívov cez skúmanie audiovizuálnych prameňov vo vzťahu k individuálnym a kolektívnym spomienkam. Mimo povinnej textovej časti je ako súčasť výstupu vítaná aj iná kreatívna forma (video, séria fotografií, komix).

Photographs or videos, as a part of our family archives, shape memories of individuals and social groups (from families to societies). The project focuses on the relationship between the “small” and “great” narratives through research on audio-visual sources concerning individual and collective memories. Besides the obligatory textual part, other forms of creative output might be included in the project (video, photographs, comix).

FiF UK - Kultúry a náboženstvá sveta

5. Súčasné transformácie sviatkov a proces eventizácie

Current transformations of holidays and the process of eventisation

PhDr. Katarína Popelková, CSc.

V súčasnej spoločnosti je sviatočná kultúra ovplyvnená dynamickým procesom transformácie. Sviatky vo verejnej aj súkromnej sfére strácajú svoj identitotvorný, symbolický a spomienkový vzťah. Predmetom empirického štúdia je sledovanie funkcií rastúceho počtu profesionálne produkovaných podujatí – eventov orientovaných na ponuku komplexného kultúrneho zážitku pre návštevníka.

In contemporary society, holiday culture is affected by a dynamic process of transformation. Holidays in both the public and private spheres are losing their identity-forming, symbolic and commemorative relationship. The subject of an empirical study is monitoring the functions of a growing number of professionally produced events oriented towards offering a complex cultural experience.

FiF UK - Kultúry a náboženstvá sveta

6. Rodinná pamäť v 21. storočí.
Family Memory in the 21st Century.

PhDr. Monika Vrzgulová, CSc.

Rodinná pamäť predstavuje špecifické pole bádania v rámci pamäťových štúdií, výskumný koncept prvoradého významu. Mení ich perspektívu na mikroperspektívu intímneho priestoru rodiny. Rodinnú pamäť charakterizuje interakcia a komunikácia naprieč generáciami. Charakterizuje ju dynamika jej formatívnych, hodnotovo orientovaných a identitotvorných funkcií. Aké sú obsahy rodinnej pamäti, ako sa komunikujú, čo ich ovplyvňuje v 21. storočí?

Family memory represents a specific field within memory studies, a concept of primary importance. It focuses attention on the intimate space of the family. Family memory is characterized by interaction and communication across generations. It is defined by the dynamics of its formative, value-oriented, and identity-forming functions. What are the contents of family memory, how are they communicated, and what influences them in the 21st century?

FiF UK - Kultúry a náboženstvá sveta

7. Sociálne a kultúrne kontexty šírenia súčasných povestí, fám a konšpiračných teórií
Social and cultural contexts of spreading of contemporary legends, rumours and conspiracy theories

Mgr. Zuzana Panczová, PhD.

Povesti a konšpiračné teórie sa v spoločenských vedách skúmajú ako výrazy sociálnych úzkostí a túžob a ako špecifické formy opisu spoločenských reprezentácií moci, medzi-skupinových vzťahov a skupinovej identifikácie. Stali sa tiež súčasťou súčasnej masovej kultúry, ktorá tiež formuje repertoár a naratívne štruktúry fám a konšpiračných teórií. Výskum sa môže zamerať na osobné alebo internetové sprostredkované formy komunikácie. Metódy primárne čerpajú z folkloristických alebo etnologických prístupov.

Rumours and conspiracy theories are explored in social sciences as expressions of social anxieties and desires, and as specific forms of description of social representations of power, intergroup relations or group (self-) identification. They also became a part of contemporary mass culture, which shapes the repertoire and narrative structures of rumours and conspiracy theories. The research can be focused on face-to-face or internet-mediated forms of communication. Methods primarily draw on folkloristic or ethnological approaches.

FiF UK - Kultúry a náboženstvá sveta

8. Mechanizmy a kontexty transmisie sociálneho konzervativizmu
Mechanisms and contexts of transmission of social conservatism

Mgr. Bahna Vladimír, PhD.

Predmetom výskumu v rámci tejto témy je prenos a osvojovanie sociálneho konzervativizmu chápaného všeobecne, ako akýkoľvek sociokultúrny hodnotový systém, ktorý podporuje prísne dodržiavanie spoločenských noriem, oddanosť konvenciám, a vyznačuje sa skupinovým konformizmom a kolektivismom. Téma tak zahŕňa aj súvisiace koncepty tradicionalizmu, náboženského fundamentalizmu, etnocentrizmu atď. Pri spracovaní sa víta multidisciplinárny prístup.

This research theme focuses on the transmission and acquisition of social conservatism, understood broadly as any sociocultural system of values that promotes strict adherence to social norms, adherence to conventions and is characterized by group conformity and collectivism. The theme thus includes also related concepts of traditionalism, religious fundamentalism, ethnocentrism, etc. Multidisciplinary approaches are welcomed.

FiF UK – Kultúry a náboženstvá sveta

9. Medzi očakávaním a realitou. Prvky nehmotného kultúrneho dedičstva (NKD) zapísané do zoznamu UNESCO v postmodernej ére

Between expectation and reality. Intangible cultural heritage (ICH) inscriptions UNESCO list in the postmodern era

PhDr. Juraj Zajonc, CSc.

Súčasná postmoderná spoločnosť nahradila jeden celostný výklad života a univerzálnu koncepciu fragmentárnymi diskurzmi, ktoré zdôrazňujú podmienenosť a konečnosť, spochybňujú poznanie. Východiskom úvah o prvkoch NKD zapísaných v niektorom zo zoznamov UNESCO je protirečivý charakter ich postavenia v súčasnej spoločnosti. NKD totiž jeho nositeľom ponúka príslub nespochybniteľnej kontinuity a stability, no zápis do niektorého zo zoznamov UNESCO často prináša opačné efekty pre tieto očakávania. Projekt dizertačnej práce by mal na základe empirického výskumu problematizovať príležitosti a výzvy, ktoré zápisy prinášajú. Môžu sa týkať napríklad participácie a rozvoja ochrany NKD na pozadí neistôt transformácie vidieckych spoločností, konfliktov, ktoré môžu vzniknúť v komunite nositeľov NKD po zápise, otázok „vlastníctva“ prvkov NKD, reprezentácie, inklúzie a ekonomických a ekologických dopadov fungovania a ochrany prvkov NKD po zápise.

Contemporary postmodern society has replaced one holistic interpretation of life and a universal conception with fragmented discourses that emphasize conditionality and finitude, questioning knowledge. The starting point for reflection on the elements of the ICH inscribed on one of the UNESCO lists is the contradictory nature of their position in contemporary society. The ICH offers its holders the promise of unquestionable continuity and stability but inscription on a UNESCO list often has the opposite effect on these expectations. The dissertation project should problematize the opportunities and challenges that inscriptions bring, on the basis of empirical research. These may relate, for example, to the participation and development of ICH conservation against the backdrop of the uncertainties of the transformation of rural communities, the conflicts that may arise in the community of ICH holders after inscription, issues of 'ownership' of ICH elements, representation,

inclusion, and the economic and ecological impacts of feigning and protecting ICH elements after inscription.

Kultúry a náboženstvá sveta, FiF UK

10. Náboženstvo, spiritualita a nenáboženstvo v súčasných spoločnostiach: post-paradigmatický obrat (prístupy a kategórie)
Religion, spirituality and nonreligion in current societies: post-paradigmatic turn (approaches and labelling)

Mgr. Tatiana Zachar Podolinská, PhD

V súčasných spoločnostiach sme svedkami intenzívneho nárastu diverzity sekulárnych, náboženských a spirituálnych postojov. V štúdiu náboženstiev by sme preto mali venovať zvýšenú pozornosť tomu, akými spôsobmi uchopujeme a pomenovávame túto narastajúcu rôznorodosť. Reflexívny, post-paradigmatický obrat môže v tomto smere pomôcť osvetliť menej známe miesta, a tiež prehliť našu úroveň poznania o tom čo "náboženstvo" je a akú úlohu zohráva v súčasných moderných spoločnostiach.

In current societies we face the diversity of secular worldviews and religious and spiritual standpoints. In the field of religious studies, more attention should be paid to the adjusting of approaches how to grasp and label modern forms of religiosity, spirituality, and irreligiosity. The reflexive post-paradigmatic turn can shed light on the shadowy places of current research and elevate knowledge on what religion is and what roles it plays in modern societies.

FiF UK – Kultúry a náboženstvá sveta